

Flugparty för bokglada

av Agneta Edwards publicerad i *Opsis Kalopsis* 3/2009

En solig fredag i maj var jag på världens partaj tillsammans med fyrahundra femåringar, med vidhängande förskolepedagoger.

Vi befann oss i Skellefteå, på Sagostafettens grandiosa avslutning.

I centrum för kalaset stod -- förutom barnen som var de självklara huvudpersonerna – en spyfluga. Jo, minsann. Maria Jönsson berättar om flugans leverne i två bilderböcker, Spyflugan Astrid och Spyflugan Astrid flyger högt, en tredje bok är på gång. Nu hade Astrid alltså orsakat en hejdundrande minifestival. Vadan detta?

Sagostafetten – bredd och djup

Det läsfrämjande projektet Sagostafetten har initierats och drivits av biblioteken i Skellefteå under två år, för att stimulera förskolan. Med utgångspunkt från en bilderbok har en "gemensam läsupplevelse och kreativ fantasiresa" skapats och blåst nytt liv i den traditionella sago-- eller bokstunden.

– Vi ville lyfta fram biblioteken inte bara som en plats för böcker, utan som ett centrum för läsupplevelser med en programverksamhet som stärker bokens roll, berättar Anna Hällgren, bibliotekarie och projektsamordnare.

I samarbete med dramapedagogerna i kommunen utformades en helhetsupplevelse med avsikten att "fånga, gestalta och uttrycka en bok på många olika sätt, där barnens lekfullhet, fantasi, läslust, nyfikenhet och kreativitet ska vara i centrum och få spelrum".

– Att få hänge sig åt en bok har gett mycket för många, även oss vuxna, och barnen behöver absolut upprepningen för att landa i och tillägna sig boken, gå in bilderna, leka den, sätta den i samband med sig själv, omvandla boken till sin egen.

Första året var det Astons stenar av Lotta Geffenblad (finns också som film och som ljudsaga) som stod i fokus – hur väljer man bok?

– Vi vill visa olika uttryck och hur man kan jobba med olika slags böcker, Lotta Geffenblad har ju sin ton i text och bild och Maria Jönsson en helt annan. Från Aston som är lågmäld och handlar mycket om empati var det kul att kasta sig ut i ett äventyr som tar fram nyfikenhet och upptäckarglädje. Men Astrid är ju också filosofisk, med humor, typ "måste jag dö nu", det uttrycker ju riktig ångest, så det finns ett djup där också. Och språklust!

Med receptet för årets bok testat på en fortbildningsdag för samtlig barnbibliotekspersonal har alla femåringar (cirka 700 per år) i kommunen bjudits in till en bokupplevelse på sin närmsta bibbla. Varje grupp fick därefter ett eget exemplar av boken med sig hem till förskolan, plus ett matigt, ambitiöst inspirationshäke för att jobba vidare, med modellen, med den aktuella titeln och med andra nya bilderböcker. Stafettpinnen var överräckt!

För att fördjupa metodkunskaperna har Sagostafetten erbjudit ett antal fortbildningstillfällen med olika inriktning kring barn, böcker och skapande, t ex boksamtal och animationsteknik. Över 200 personer har deltagit per år.

Första året genomfördes projektet med 200 000 kronor i bidrag från Kulturrådet, och kommunen satsade lika mycket. I år användes enbart "egna" pengar, man prioriterade om i verksamheterna för att kunna genomföra Sagostafetten ett år till. Det som sattes till var från Kultur Skellefteås ordinarie aktivitetsbudget till externa föreläsare etc, beräknat till max 75 000 kronor – en låg kostnad för att nå så många!

Och så avslutningen, le grand finale, Sagofesten! Det listiga med det kalaset är att samtidigt som det är en manifestation av ett års arbete på bibliotek och förskolor, och en härlig kulturspäckad upplevelse – gemensam för mer än varannan femåring i Skellefteå! – så ger det ännu fler uppslag till förskolepedagogerna om hur man kan jobba utifrån en och samma bok. Vilken idéfest!

Kalasdagen

Det blåser snålkallt på kalasmorgonen även om solen är framme. På den stora gräsplanen bakom kulturhuset på Nordanå riggas station efter station, runt trettio anhalter där man kan göra något flugigt. Det är gott om funktionärer: olika aktörer inom Kultur Skellefteå, Språkoteket, Naturskolan, förskolor, gymnasieelever, folkhögskolor, teatergrupper, särskoleelever på gymnasiet, olika kulturpedagoger och andra erbjuder föreställningar, workshops, skaparverkstäder, underhållning, forskande, naturupplevelser med mycket mera.

En fästing i människostorlek vaggas fram och klänger sig fast vid mitt ben, "jag är så fäst vid dig", säger han, och jätteflugor kliver omkring med många, många ben. Mitt i alltihopa surrar festivalgeneralen Anna Hällgren med flaxande skrud och snabba svar på alla frågor. Lagom galet och klockrent proffsigt – här leks det på allvar.

Vad gör ni om det regnar? undrar jag. – Då infaller plan ett, vi flyttar in i kulturhuset. Det går, vi får plats, svarar Anna förtröstansfullt, men spanar nöjt upp mot den blå himlen genom sina goggles.

Vid startklockslaget myllrar grupperna in på området. Det är mäktigt att se så många av samma storlek! De vuxna sticker upp som för långa strån i en åker. Nästan alla har en fluga i näven. Flugorna ska hängas upp i de stora träden som står tätt tillsammans i en ände av gräsmattan.

Där väntar ett gäng pedagoger. Man samlas i små grupper och berättar: vad heter din fluga? Vad tycker den om att äta? Att göra? Är den rädd för något? -- ett tillfälle till samtal, att få berätta och stå i fokus och att få lyssna, som tas till vara. Det är det som griper tag mest när jag kliver runt på flugkalaset, att det skapats så många möjligheter till möten. ttarnen blir sedda.

När presentationen är avklarad hängs flugorna upp. Se så många! Se som de dansar i vinden! Här finns flugor av kottar, av toarullar, av lera, av pinnar, av guldtråd, av pärlor. Här dinglar färgglada flugor, små flugor, stora flugor, glittriga flugor – och har man ingen fluga med sig eller vill göra fler går det förstås att tillverka på plats. Mängder av smart påhittat billigt material, t ex utrangerade biblioteksmedia, har bullats upp på långa bord.

Man kan ägna sig åt flugsurr, flugsång, flugansiktsmålning och flugutklädning. Tillverka flugfångare, måla tavlor, se teaterföreställning eller gå tipsrunda, jobba digitalt med foto, brodera flugor eller tillverka bajs. Dansa flugdans! Trumma flugdans! Och det läses förstås böcker i många hörnor, kulturchefen är en av gästläsarna.

En bok som alla är extra stolta över är barnens egen Flugordbok. Astrid har egna ord utifrån sitt flugperspektiv för vardagsföreteelser som spisplattan svarta solen och mikrovågsugnen varma rutan och – ve och fasa! – feta smällen. ttarnen har jobbat efter samma idé och hittat på egna ord som samlats till en ordbok som vederbörligen inbundits och finns till beskådande. Några nya bra namn på (ett särskilt märke av) Diskmedel är t ex Gröna droppen, Halkiga gröna eller Gröna slemmet. Men vad är klämmaren för något? Eller stora fastnaren? Svar: häftapparat respektive tejp.

Allt på det här kalaset är genomfört med enkla medel. Ingenting är uppmickat, ingenting bullrar och det finns massor av möjligheter till rörelse och lek. Festen är liksom hela projektet genomfört utifrån barnens perspektiv och bygger på aktivitet och deltagande.

Hedersgäst

I egenskap av Astrids "mamma" var Maria Jönsson förstås inviterad till kalaset. Kvällen före mötte hon pedagoger och bibliotekspersonal vid en avslutande inspirationskväll och nu är det barnens tur. Hon dansar sig svag och läser ur Astridböckerna spontant för mindre grupper, inte från någon stor scen. Jag stöter på henne då och då i vimlet, helt tagen. – Det är fantastiskt! Att en liten bok om en spyfluga kan göra allt det här!, säger hon och torkar något ur ögonen innan hon böjer sig ner för att prata med en liten tjej.

Jo, Sagostafetten har verkligen lyft fram de många pedagogiska möjligheter en bilderbok erbjuder, och det utan att tumba en sekund på lusten och leken. Om projektet fortsättningsvis blir så stort som nu är inte säkert men arbetssättet kommer att leva kvar. Anna Hällgren och hennes kulturkumpaner har när du läser detta precis mötts för att diskutera detta läsars prioriteringar och aktiviteter – till exempel vilken bok de ska välja. Har hon några favoriter, tro?

– Ja, det blir ju svårt, att hitta en lika bra som också börjar på A S T ... , skrattar Anna förtjust och lite hemligt sådär.

Nej, det ville hon bestämt inte avslöja.

Sagostafetten går alltså vidare, kanske ni också ska ta upp pinnen?

Agneta Edwards

Litteraturpedagog & frilansskribent

Sagostafettens förslag på metodböcker att inspireras av:

Om barn och böcker Gabriella Ekelund, UR, Utbildningsradion, 2007

Bilderbokens mångfald och möjligheter Agneta Edwards, N&K, 2008

Mellan raderna Britta Stensson, Daidalos, 2006

Empati: vägledning för pedagoger och föräldrar Dan Höjer, UR, Utbildningsradion, 2007